

Nr 4

Utlåtande i anledning av väckta motioner om slopande av det allmänna barnbidraget till första barnet, m. m.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 303 i första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* samt nr 380 i andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts,

”att riksdagen måtte antaga följande

1) Förslag

till

Lag om ändring av 1 § lagen om allmänna barnbidrag den 26 juli 1947.

Häri genom förordnas att i 1 § lagen om allmänna barnbidrag den 26 juli 1947 skall erhålla följande ändrade lydelse.

1 §.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag. Oavsett att barn enligt vad nedan sägs med hänsyn till sin ålder skulle vara bidragsberättigande, skall bidrag likväl ej utgå för detta i familj med endast ett bidragsberättigande barn. Ej heller skall, då i familj finnes flera sådana barn, bidrag utgå till det äldsta av dessa.

Bidraget utgår med 400 kronor om året för näst äldsta barnet, med 500 kronor om året för det därefter följande samt med 600 kronor om året för ettvarvt ytterligare barn i samma familj.

Bidrag skall i övrigt utgå i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag — — — i riket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1961.

2) Förslag

till

Lag om ändringar i lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders barn.

Härigenom förordnas att 1 och 5 §§, 6 § 1, 3 och 4 mom., 7, 10, 12, 15 och 19 §§ lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders m. fl. barn skola erhålla följande ändrade lydelse.

1 §.

Till uppehälle — — — särskilt barnbidrag.

Icke behovsprövat särskilt barnbidrag utgår med 400 kronor för barn och år, såvida barnet icke är berättigat till allmänt barnbidrag och

- 1) barnets föräldrar avlidit;
- 2) barnets vårdnadshavare, om denne icke är särskilt förordnad förmyndare, är ogift och med barnets fader icke sammanboende kvinna, änka, änking, fränskild, hemskild eller gift och på grund av söndring i äktenskapet levande åtskild från andra maken;
- 3) barnets vårdnadshavare är särskilt förordnad förmyndare och skyldighet att underhålla barnet åvilar person som ovan vid 2 omförmäles; eller
- 4) för barnet utgår behovsprövat särskilt barnbidrag.

Behovsprövat särskilt barnbidrag utgår, där ej annat följer av vad nedan sägs, med 600 kronor för barn och år.

5 §.

Behovsprövat särskilt barnbidrag utgår, där ej — — — av föräldrarna.

Har barnet inkomst, som ej härrör från dess eget arbete och som helt eller i mera väsentlig mån kan anses täcka kostnaderna för dess uppehälle och uppfostran, skall behovsprövat särskilt barnbidrag antingen ej utgå eller ock nedsättas efter vad som finnes skäligt. Såsom inkomst — — — enligt bidragsförskottslagen.

6 §.

1 mom. Behovsprövat särskilt barnbidrag utgår jämväl, där ej — — — tre år.

Barnbidrag enligt — — — utgiva underhållsbidrag.

3 mom. För barn som avses i 1 mom. skall enligt vad nedan sägs behovsprövat särskilt barnbidrag minskas med hänsyn till försörjarens årsinkomst. Såsom försörjare — — — om barnet.

Om försörjaren åtnjuter folkpension eller uppbär hustrutillägg eller skulle ägt erhålla sådan förmån, därest ej hans årsinkomst uteslutit honom från rätten därtill, skall vad i lagen om folkpensionering är stadgat rörande

minskning av folkpension på grund av den pensionsberättigades årsinkomst gälla även i fråga om minskning av behovsprövat särskilt barnbidrag; dock skall — — — med barn.

I annat fall än som avses i föregående stycke minskas behovsprövat särskilt barnbidrag med en tredjedel av försörjarens årsinkomst, i vad den överstiger 2 400 kronor och med ytterligare en tredjedel i vad den överstiger 3 300 kronor. Är försörjaren — — — 4 200 kronor.

Finnas, då — — — varje barn.

Är den, vars inkomst skall läggas till grund för beräkandet av barnbidrag, underhållsskyldig mot barn under sexton år som icke är berättigat till behovsprövat särskilt barnbidrag, skall vid — — — sådant avdrag.

4 mom. Har barn inkomst, som ej härrör från dess eget arbete, skall behovsprövat särskilt barnbidrag minskas med nämnda inkomst i vad den överstiger 200 kronor för år. Kan barnet — — — å barnbidraget.

7 §.

För barn, som är adopterat, utgår särskilt barnbidrag endast om barnet i sin egenskap av adoptivbarn enligt bestämmelserna i 1 § eller nedan i denna paragraf är berättigat till sådant bidrag.

I fråga — — — mellan makarna.

För annat adoptivbarn än i andra stycket avses utgår behovsprövat barnbidrag:

1. enligt — — — mannen avlidit.

I fall — — — barnets försörjare.

Där ej särskilda omständigheter till annat föranleda utgår icke behovsprövat barnbidrag av den anledningen att adoptant eller adoptants make åtnjuter folkpension med mindre adoptionen skett minst två år före den dag då pensionen söktes.

10 §.

Har, i fall då behovsprövat särskilt barnbidrag utgått, för barn, adoptivbarn eller styvbarn till någon, som uppburit invalidpension eller sjukpension enligt lagen om folkpensionering, folkpensionen indragits enligt 14 § 1 mom. första stycket nämnda lag eller den för sjukbidrags åtnjutande bestämda tiden gått till ända, må, där särskilda skäl föreligga, behovsprövat barnbidrag med efter hand nedsatt belopp utgå under ytterligare högst ett år. Ej må — — — sexton år.

12 §.

Den som uppbär icke behovsprövat särskilt barnbidrag är pliktig att till pensionsstyrelsen eller pensionsnämnd utan oskäligt dröjsmål anmäla om förutsättning för bidrag icke längre är för handen.

Den vars — — — till barnet.

Har barn särskilt förordnad förmyndare, åligger det denne att göra anmälan, som i föregående stycke sagts, om barnets — — — eller adoptant.

Uppbäres behovsprövat barnbidrag av myndighet eller annan person än ovan avses, är jämväl sådan myndighet eller person anmälningsskyldig.

15 §.

Ansökning om icke behovsprövat särskilt barnbidrag skall göras hos pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt där barnet är kyrkobokfört.

Ansökning om behovsprövat särskilt barnbidrag skall göras:

1. om — — — blivit mantalsskriven.

Finnes ej — — — stadigvarande vistas.

Ansökning om icke behovsprövat särskilt barnbidrag göres av barnets vårdnadshavare. Äro vårdnadshavarna två, må ansökningen göras av den ene.

Ansökning om behovsprövat särskilt barnbidrag göres, då särskilt förordnad förmyndare finnes, av denne och eljest av den vars inkomst enligt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket skall ligga till grund för beräkning av bidraget.

Har barnavårdsman förordnats för barnet, vare också denne behörig att göra ansökning om särskilt barnbidrag.

Ansökning, som — — — å denne.

Vid ansökningen — — — skäl godtaga.

Vad sålunda — — — sådant bidrag.

19 §.

Kommun skall för varje kalenderår bidraga till kostnaderna för behovsprövade särskilda barnbidrag med viss andel, motsvarande tre — — — finnes, vistelseort.

Angående beräkning — — — folkpensioneringen stadgas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1961".

Beträffande motiveringen för motionärernas hemställda får utskottet hänvisa till motionen II: 380.

Motionernas huvudsakliga innehåll

I föreliggande motioner föreslås att det allmänna barnbidraget till det äldsta med hänsyn till sin ålder bidragsberättigande barnet i varje familj slopas och att barnbidragen till övriga barn differentieras till beloppen. Sålunda skall bidraget utgå med 400 kronor för år till andra barnet, med 500 kronor till tredje barnet och med 600 kronor till varje ytterligare barn. Beträffande s. k. ofullständiga familjer föreslås ett icke behovsprövat särskilt

barnbidrag om 400 kronor per år för barn, som enligt de föreslagna reglerna icke blir berättigat till allmänt barnbidrag.

Gällande bestämmelser

Enligt lagen den 26 juli 1947 om allmänna barnbidrag utgår för barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran allmänt barnbidrag med 450 kronor för år. Sådant bidrag utgår också för i riket bosatt barn, som inte är svensk medborgare, förutsatt att barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket. Bidraget utgår från och med kvartalet efter det då barnet fötts eller rätt till bidrag eljest uppkommit till och med det kvartal, varunder barnet fyller sexton år.

Befinner sig barnet på anstalt, där kostnaderna för vården helt bestrides av statsmedel, eller betalar staten i övrigt hela kostnaden för barnets kost och bostad, utgår inte barnbidrag. Undantag göres dock för de fall, då barnet är inackorderat vid nomadskola. I detta fall skall bidrag således utgå.

Beslut angående barnbidrag ankommer på den barnavårdsnämnd, inom vars verksamhetsområde barnet är kyrkobokfört. Denna nämnd har även att ombesörja utanordning av bidraget. Tillsynen över barnavårdsnämndernas verksamhet med barnbidragen åvilar inom länet länsstyrelsen och utövas för riket som helhet av socialstyrelsen. Besvär över barnavårdsnämnds beslut i barnbidragsärenden anföres hos länsstyrelsen, vars utslag kan överklagas hos socialstyrelsen.

Enligt 1 § lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn skall i fall som angives i lagen, utöver allmänt barnbidrag, av allmänna medel utgivas särskilt barnbidrag till uppehälle och uppfostran åt barn. Sådant särskilt barnbidrag utgår efter inkomstprövning med högst 600 kronor för barn och år. Som allmänt villkor för bidrag gäller att barnet skall vara svensk medborgare, stadigvarande vistas i riket och vara under 16 år. Från regeln om medborgarskap finns vissa undantag.

De bidragsberättigade kan, efter olika grunder för inkomstprövningen, indelas i två huvudgrupper: 1) föräldralösa barn samt fader- eller moderlösa barn, som vårdas av särskild förmyndare och ej sammanbor med den efterlevande av föräldrarna, 2) övriga. Till den senare gruppen hänföres a) faderlösa barn, b) barn, vars fader åtnjuter folkpensionsförmån, c) barn, vars moder åtnjuter sådan förmån, om föräldrarna ej sammanbor och modern har vårdnaden om barnet, d) barn, vars moder är gift med annan än barnets fader, om styvfadern åtnjuter folkpensionsförmån och modern har vårdnaden om barnet eller sammanbor med detta samt e) barn utom äktenskap, som har fyllt tre år och vars fader är okänd. Beträffande adoptivbarn gäller i huvudsak enahanda bestämmelser.

Ansökan om särskilt barnbidrag prövas av pensionsnämnd. Beslutet jämte tillhörande handlingar överlämnas till pensionsstyrelsen, som efter granskning av beslutet utbetalar bidraget. Utbetalningen äger rum månadsvis.

Historik

Principerna för de allmänna barnbidragen har framlagts av 1941 års befolkningsutredning. I sitt den 19 januari 1946 avgivna betänkande om barnkostnadernas fördelning med förslag angående allmänna barnbidrag m. m. (SOU 1946: 5) behandlade utredningen befolkningsfrågans ekonomiska sida och sådana samhällseliga åtgärder till de barnfostrande familjernas förmån, som enligt utredningens uppfattning kunde medverka till att höja deras standard. Betänkandet utmynnade i, bland annat, förslag till införande av kontanta allmänna barnbidrag. Befolkningsutredningen föreslog, att bidragens belopp skulle bestämmas till 200 kronor. Utredningens förslag innebar vidare, att vid införande av allmänna barnbidrag de inom statsbeskattningen då förekommande barnavdragen skulle slopas. Den av utredningen förordade omläggningen förändrade icke nämnvärt läget för familjer med barn i inkomstlagen mellan 10 000 och 15 000 kronor. För lägre inkomstskikt innebar den en påtaglig förbättring, för högre inkomstagare åter en försämring.

Lagen om allmänna barnbidrag förelades 1947 års riksdag genom proposition nr 220. I propositionen anslöt sig föredragande departementschefen, statsrådet Möller, till tanken, att barnavdragen vid den statliga beskattningen skulle slopas vid införandet av allmänna barnbidrag. Beträffande bidragsbeloppets storlek framhöll departementschefen, att det under dåvarande förhållanden vore tydligt, att det erfordrades ett väsentligt högre belopp än 200 kronor per barn och år för att garantera barnfamiljerna en tillfredsställande standard. Frågan om beloppets storlek vore väsentligen en avvägningsfråga. För sin del ville departementschefen förorda, att beloppet bestämdes till 260 kronor om året.

I enlighet med propositionens förslag bestämde riksdagen bidragsbeloppet till 260 kronor för barn och år.

Frågan om bidragsbeloppen omprövades av 1950 års riksdag i samband med propositionen nr 241 om ändring i bland annat kommunal-skattelagen och lagen om allmänna barnbidrag. Till grund för propositionen låg ett av *ortsavdragskommittén* den 1 februari 1950 avgivet betänkande (SOU 1950: 5).

I propositionen föreslogs, att barnavdragen vid den kommunala beskattningen skulle slopas och att barnfamiljerna skulle kompenseras härför genom en höjning av barnbidragen från 260 till 290 kronor.

Riksdagen beslöt i överensstämmelse härmed.

Vid 1952 års riksdag hemställdes i en inom andra kammaren väckt *motion*, nr 260, att barnbidragen måtte höjas med 30 procent eller i avrundat tal till 380 kronor.

Andra lagutskottet avstyrkte motionen i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 17. Utskottet förutsatte emellertid, att Kungl. Maj:t i ett läge som det dåvarande, då levnadskostnaderna vore under ständig förändring, med uppmärksamhet följde utvecklingens inverkan på de sociala förmånernas faktiska värde och att Kungl. Maj:t — med beaktande av det statsfinansiella läget — för riksdagen framlade de förslag, som betingades av nämnda förändringar.

I en vid 1953 års riksdag inom andra kammaren väckt *motion*, nr 65, yrkades »att riksdagen måtte besluta att de allmänna barnbidragen som nu utgår med 290 kronor, höjes till 500 kronor per barn och år».

Andra lagutskottet, som behandlade motionen i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 7, hemställde att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. I sin motivering uttalade utskottet emellertid bland annat, att i det sociala reformprogrammet borde även ingå den höjning av dessa bidrag, som betingades av levnadskostnadernas inverkan på barnfamiljernas standard, och möjligheterna att finansiera en dylik höjning borde sorgfälligt prövas.

I en vid 1955 års riksdag inom andra kammaren väckt *motion*, nr 424, hemställdes, att riksdagen måtte besluta, att barnbidrag icke skall utgå för första barnet, men att bidrag skall utgå för andra barnet med 290 kronor, för tredje barnet med 350 kronor och för fjärde barnet med 410 kronor samt att bidraget för varje ytterligare barn skall höjas successivt med 60 kronor i förhållande till det som utgår för det näst föregående barnet.

Sammansatta stats- och andra lagutskottet avstyrkte i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 4 motionen under anförande bland annat att det i avbidan på resultaten av de undersökningar som påginge inom 1954 års familjeutredning icke kunde komma i fråga att då genomföra förändringar beträffande de allmänna barnbidragen.

Frågan om höjning av de allmänna barnbidragen togs upp i ett flertal *motioner* vid 1956 års riksdag.

Andra lagutskottet förklarade i sitt utlåtande nr 20 bland annat att utskottet ansåge det ofrånkomligt, att en höjning av de allmänna barnbidragen komme till stånd under år 1957. Utskottet föreslog riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag till 1957 års riksdag om en sådan höjning.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

I *proposition* nr 12 till 1957 års riksdag föreslogs en höjning av de allmänna barnbidragens belopp till 400 kronor för barn och år. Till grund för förslaget låg bland annat ett av 1954 års familjeutredning avgivet betänkande »Samhället och barnfamiljerna» (SOU 1955:29). Utredningen lämnar i betänkandet en redogörelse för olika familjepolitiska åtgärder samt

uppgifter om befolknings- och familjestrukturen, försörjningsbördornas fördelning ävensom barnfamiljernas ekonomiska läge och förändringar däri under senare år. Vidare diskuterar utredningen argumenten för en intensifierad familjepolitik samt möjligheterna till ökat familjestöd kontantvägen och naturavägen. Utredningen söker bland annat klarlägga vad den ekonomiska utvecklingen sedan de allmänna barnbidragen infördes inneburit för bidragens del.

Utredningen utgår från att barnbidragens ursprungliga effekt bör återställas och redovisar vissa siffror för att klargöra vilken höjning som skulle erfordras för att ernå detta syfte. Emellertid finner utredningen det tveksamt om en generell höjning av de allmänna barnbidragen skulle innebära det mest effektiva utnyttjandet av de resurser som kan stå till buds för ändamålet. Eftersom stödet till varje barn inte på långt när uppgår till de faktiska barnkostnaderna, måste nämligen de barnrika familjernas standard bli förhållandevis låg. För att åstadkomma en med hänsyn till behovet mera effektiv fördelning av bidraget har utredningen därför tänkt sig möjligheten av en höjning först från och med andra eller tredje barnet i de fullständiga familjerna. I fråga om ofullständiga familjer skulle emellertid, med hänsyn till dessas svårigheter, bidraget höjas redan från och med första barnet. Den ifrågasatta differentieringen skulle innebära, att de medel, som vid en generell höjning skulle komma ettbarnsfamiljerna till godo, i stället överflyttas till flerbarnsfamiljerna. Utredningen anför härom:

Det är visserligen sant att det första barnet innebär särskilt höga kostnader för familjen och krav på omställning av ekonomin, i praktiken ofta förenad med att hustruns inkomst av förvärvsarbete faller bort eller i varje fall starkt reduceras. Barnbidraget för det första barnet innebär en viss lättnad i denna omställning, och ett avskaffande av detta bidrag bör därför inte ifrågakomma. De höga kostnader som är förbundna med det första barnet reduceras emellertid när barnet blir äldre; en lättnad av de speciella kostnader som inträder i samband med barnets födelse och tillsynen under den första perioden åstadkommes vidare naturligtast genom moderskapsförsäkringen.

Familjeutredningens betänkande samt de däröver avgivna yttrandena bearbetades av en inom socialdepartementet tillkallad beredning, *familjeberedningen*, vilken den 18 september 1956 avlämnade en promemoria angående allmänna barnbidrag (stencilerad). I fråga om den av familjeutredningen diskuterade möjligheten att differentiera barnbidragen till flerbarnsfamiljernas och de ofullständiga familjernas förmån understryker familjeberedningen det i en del remissyttranden framförda argumentet, att det vore oskäligt att ställa vissa familjer utanför en i och för sig påkallad kompensation för bidragets minskade realvärde. Beredningen anför bland annat:

Om penningvärdet kvarstått oförändrat sedan 1947, lär det inte ha kommit i fråga att vid en översyn av de familjestödjande åtgärderna minska

bidraget till ettbarnsfamiljerna för att på så sätt erhålla mera medel till flerbarnsfamiljerna, och en höjning i nuvarande situation av bidragsbeloppen först från och med andra eller tredje barnet skulle för ettbarnsfamiljerna med ganska goda skäl te sig som genomförd på deras bekostnad. Därtill kommer att vad som ur barnbidragssynpunkt betecknas som ettbarnsfamiljer mycket väl kan vara familjer med flera barn över 16-årsgränsen och med de ekonomiska förpliktelser dessa för med sig.

Beredningen har emellertid undersökt de tekniska förutsättningarna för en tillämpning av olika bidragsbelopp och kommit till den slutsatsen, att ett graderat system i och för sig skulle kunna genomföras utan mera väsentliga komplikationer. En viktig förutsättning härför är dock, att inga särbestämmelser införes beträffande bidragen till ensamstående försörjare.

Även om ett system med graderade bidrag sålunda torde vara tekniskt genomförbart anser beredningen, att tveksamhet kan råda beträffande angelägenheten av att införa en sådan differentiering i det generellt verkande systemet för allmänna barnbidrag. Beredningen anför:

Att familjer med många barn även efter en höjning av nuvarande bidragsbelopp kommer att vara mera betygda än familjer med ett eller två barn lär vara ovedersägligt, och någon fullständig utjämning härvidlag, för alla familjer och alla inkomstklasser, förefaller för närvarande otänkbar. Å andra sidan är det inte självklart, att ett förstärkt stöd till de mera betygda barnrika familjerna bäst erhålles genom en differentiering av de allmänna barnbidragen. Beredningen vill här erinra om att inkomstprövade förmåner, varvid inkomstprövningen sker med särskilt hänsynstagande till antalet barn i familjen, kan medföra en differentiering till flerbarnsfamiljernas fördel som i de fall där ekonomin verkligen är ansträngd blir betydligt mera effektiv än om förmånerna göres helt generella.

I *motionerna* I: 328 och II: 406 yrkades avslag å propositionen.

I *motionerna* I: 329 och II: 475 föreslogs slopande av barnbidraget till yngsta barnet i varje familj men höjning av bidraget till 650 kronor för övriga barn. Samtidigt föreslogs en förstärkning av moderskapshjälpen i fall då barnaföderska icke hade eljest till allmänt barnbidrag bidragsberättigat barn.

I *motionen* II: 360 hemställdes att riksdagen måtte besluta bland annat att barnbidraget för första barnet i fullständiga familjer skulle utgå oförändrat med 290 kronor per år samt att bidraget för första barnet i ofullständiga familjer ävensom bidraget till alla övriga barn skulle utgå med 400 kronor per år.

Sammansatta stats- och andra lagutskottet avvisade i sitt utlåtande nr 2 tanken på en differentiering av de allmänna barnbidragen samt hemställde om bifall till propositionen.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

Vid 1958 års A-riksdag framställdes i *motionerna* I: 268 och II: 339 samma yrkanden som i nu föreliggande motioner. *Andra lagutskottet*

avstyrkte i sitt utlåtande nr 7 motionerna och anförde därvid bland annat följande.

Ett genomförande av motionärernas förslag skulle — om man bortser från de ofullständiga familjerna — medföra en försämring jämfört med vad nu gäller av barnbidragsförmånerna för alla familjer med upp till fyra barn, det vill säga för det allt övervägande antalet barnfamiljer. En sådan försämring skulle stå i dålig samklang med den generella höjning av de allmänna barnbidragen som beslöts vid föregående års riksdag och kan enligt utskottets mening icke heller försvaras med utgångspunkt från de hänsynstaganden som legat till grund för senare års familjepolitik i vårt land. Den kompensation för bortfallet av barnbidrag som motionärerna tänker sig genom införande av barnavdrag i beskattningen skulle inte bli av så stort värde för de lägre inkomsttagarna, oaktat just för dessa grupper behovet av hjälp till barnkostnaderna måste anses störst. Den förstärkning av stödet till de stora barnfamiljerna som kan vara erforderlig bör enligt utskottets mening åvägbringas på ett annat sätt än genom en differentiering av de allmänna barnbidragen. Det torde icke behöva råda delade meningar om att inkomstprövade förmåner, varvid inkomstprövningen sker med särskilt hänsynstagande till antalet barn i familjen, i fall där ekonomin är verkligt ansträngd bör kunna verka betydligt effektivare till flerbarnsfamiljernas fördel än generella förmåner. En stor del av de familjestödande åtgärderna i vårt land sker också med utgångspunkt från sådana grunder.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Samma yrkanden väcktes vid 1958 års B-riksdag i *motionerna* I: 94 och II: 125. *Andra lagutskottet* avstyrkte i sitt utlåtande nr B 6 motionerna och uttalade därvid, att, sedan riksdagen senast behandlat frågan, enligt utskottets mening icke inträffat något, som skulle kunna motivera ett ändrat ställningstagande från riksdagens sida.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

I huvudsak samma yrkanden väcktes vid 1959 års riksdag i *motionerna* I: 59 och II: 80. *Andra lagutskottet* förklarade i sitt utlåtande nr 34, att de skäl utskottet anfört i sina utlåtanden vid 1958 års riksdagar alltså var bärande, samt avstyrkte motionerna.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

I *proposition* nr 169 till 1959 års riksdag föreslogs en höjning av de allmänna barnbidragens belopp till 450 kronor för barn och år. Ökningen var avsedd att utgöra en kompensation till barnfamiljerna för den höjning av levnadskostnaderna som den i propositionen nr 162 till samma riksdag föreslagna allmänna varuskatten väntades medföra.

I *motionerna* I: 536 och II: 648, I: 602 och II: 716 samt I: 603 och II: 715 yrkades avslag å propositionen.

Riksdagen beslöt i överensstämmelse med propositionen.

De höjda barnbidragen utgår från och med den 1 januari 1960.

Utskottet

I motionerna föreslås slopande av det allmänna barnbidraget till det äldsta med hänsyn till sin ålder bidragsberättigande barnet i varje familj och en differentiering av barnbidragen beträffande övriga barn. För det andra barnet föreslås sålunda bidraget utgå med 400 kronor per år, för det tredje barnet med 500 kronor och för ettvarvt ytterligare barn med 600 kronor. Beträffande det första barnet i s. k. ofullständiga familjer, för vilket enligt de föreslagna reglerna allmänt barnbidrag icke skall utgå, föreslås införande av ett icke behovsprövat särskilt barnbidrag om 400 kronor per år. Syftet med yrkandet är att begränsa statsutgifterna för att möjliggöra avskaffandet av den allmänna varuskatten. Enligt motionärerna skulle genom förslaget statens utgifter för barnbidrag minska med omkring 420 miljoner kronor för helt budgetår.

1958 års A-riksdag och B-riksdag samt 1959 års riksdag har avslagit motioner av samma innebörd som de nu förevarande. Därvid åberopades bland annat, att den försämring, som ett genomförande av de föreslagna reformerna skulle innebära för det stora antalet barnfamiljer, skulle stå i dålig samklang med den generella höjning av de allmänna barnbidragen som beslutats av 1957 års riksdag och icke heller kunde försvaras med utgångspunkt från de hänsynstaganden som legat till grund för senare års familjepolitik i vårt land. Vidare anfördes, att den förstärkning av stödet till de stora barnfamiljerna, som kunde vara erforderlig, borde åvägbringas på annat sätt än genom differentiering av de allmänna barnbidragen, såsom genom inkomstprövade förmåner med särskilt hänsynstagande till antalet barn i familjen.

Utskottet finner, att dessa skäl allttjämt är bärande, och kan således icke tillstyrka motionerna.

På grund av det anförda får utskottet därför hemställa,

att motionerna I:303 och II:380 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 mars 1960

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Nils Elowsson, Axel Svensson*, fru Carlqvist, fru Svenson, herr Birke, herrar Åkesson* och Edström*;

från andra kammaren: herr Jacobsson i Tobo, fröken Wetterström, herrar Odhe, Wahlund, Bengtsson i Varberg, fröken Höjer, herrar Johansson i Södertälje* och Fredriksson.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Birke* och fröken *Wetterström*, vilken ansett att utskottet bort anföra följande.

I motionerna föreslås att det allmänna barnbidraget till det äldsta med hänsyn till sin ålder bidragsberättigande barnet i varje familj slopas och att barnbidragen till övriga barn differentieras till beloppen. Sålunda skall bidraget utgå med 400 kronor för år till andra barnet, med 500 kronor till tredje barnet och med 600 kronor till varje ytterligare barn. Beträffande s. k. ofullständiga familjer föreslås ett icke behovsprövat särskilt barnbidrag om 400 kronor per år för barn, som enligt de föreslagna reglerna icke blir berättigat till allmänt barnbidrag.

Som skäl har motionärerna anfört de alltför höga statsutgifterna, det hårda skattetrycket och den fortgående penningvärdeförsämringen. Även om det icke primärt ankommer på utskottet att taga ställning till den ekonomiska politiken finner utskottet de anförda omständigheterna avgörande för en bedömning av här föreliggande förslag.

Genom införandet av en allmän omsättningsskatt har skattetrycket stigit i sådan grad att det ligger högre än i varje fall det stora flertalet av med Sverige jämförbara länder. I särskilda motioner till årets riksdag har motionärerna föreslagit, att omsättningsskatten skall avskaffas fr. o. m. ingången av 1961. Den oavlatligt fortgående stegringen i statsutgifterna och därmed i skattetrycket och en samtidig ökning i den statliga upplåningen måste bringas att upphöra av hänsyn till verkningarna för arbetslust, sparsvilja, penningvärde och skattemoral. Är man övertygad om nödvändigheten av att bryta denna utveckling blir man nödsakad att angripa även i och för sig önskvärda utgiftsändamål, inte minst sådana som drar en betydande kostnad.

Det ingrepp i barnfamiljernas ekonomi som förslaget om borttagande av ett barnbidrag innebär måste vägas mot att barnfamiljerna vid ett avskaffande av omsättningsskatten kommer att få behålla en större del av den egna inkomsten för egen disposition. Hur stor merbelastningen på grund av omsättningsskatten blir för en viss familj kan aldrig exakt framräknas. Totalt beräknas omsättningsskatten inbringa staten 1 400 milj. kronor per år. Slår man ut skatten på de ca 2 500 000 hushållen kommer man fram till en genomsnittlig belastning av 560 kronor per hushåll. Även om hänsyn tas

till den i samband med omsättningsskattens införande beslutade kompensationen i form av något lägre statsskatt i de lägre inkomstskikten och ett med 50 kronor höjt barnbidrag förhåller det sig uppenbarligen så att omsättningsskatten innebär en högst betydande skatteskärpning för alla.

Vad motionärerna anfört visar att omsättningsskatten, oavsett vidtagna kompensationsåtgärder, i genomsnitt betyder ungefär lika mycket för en barnfamilj som ett barnbidrag. Ett avskaffande av omsättningsskatten kompenserar alltså i stort sett barnfamiljen för vad den under året må förlora i barnbidrag. Därtill måste man beakta att barnbidrag utgår under en begränsad tid — 16 år — medan skatt för att täcka kostnaderna för barnbidragen betalas dels under samma tid, dels också såväl före som efter denna tid. Motionärerna understryker även att ett fortsättande av den nuvarande utgiftspolitiken med säkerhet kommer att leda till höjningar av procenttalet för omsättningsskatten.

Till vad här anförts kommer så inflationens verkningar. Under 1950-talet har levnadskostnaderna i vårt land stigit med drygt 50 %, dvs. med i genomsnitt mer än 4 % per år. Med nuvarande inkomstläge för familjerna betyder en dylik inflation en fördyring av konsumtionen under ett år med ungefär lika mycket som ett barnbidrag.

Motionärerna har funnit det angeläget att familjer med många barn erhåller en förbättring i form av förhöjt barnbidrag fr. o. m. tredje barnet. Bidraget bör utgå med 400 kronor för andra barnet i en familj, med 500 kronor för det tredje och med 600 kronor för varje ytterligare barn.

Utskottet finner starka skäl tala för motionärernas uppfattning och tillstyrker därför förslaget om borttagande av barnbidraget till äldsta barnet under 16 år inom varje fullständig familj och om förhöjning av barnbidraget fr. o. m. tredje barnet.

Vad angår ofullständiga barnfamiljer anser motionärerna det angeläget, att speciellt beakta de svårigheter varunder dessa lever. Förslaget om borttagande av ett barnbidrag skall därför icke gälla ofullständiga familjer, vilka alltså bör få barnbidrag även om endast ett barn finnes i familjen. De ofullständiga familjerna skulle därigenom genomgående få 400 kronor mer i barnbidrag än en fullständig familj med samma antal barn.

Utskottet delar motionärernas uppfattning och tillstyrker sålunda motionernas yrkande även i denna del.

De av utskottet tillstyrkta förslagen skulle minska statens utgifter med ca 465 milj. kronor för helt budgetår. Å andra sidan skulle kostnaderna för de särskilda barnbidragen öka med ca 45 milj. kronor. Totalt skulle alltså statsutgifterna minskas med ca 420 milj. kronor för helt budgetår.

I föreliggande motioner behandlas även frågan om barnavdrag vid beskattningen. Motionärerna förklarar sig i princip beredda att förorda ett fullständigt återinförande av barnavdrag vid såväl den statliga som den kommunala beskattningen. I särskilda motioner till årets riksdag har motio-

närerna, under åberopande av motiveringen i här berörda motioner, hemställt att Kungl. Maj:t måtte igångsätta en utredning med uppdrag att utarbeta förslag, dels rörande införande av förhöjda ortsavdrag för barnfamiljer vid beskattningen, dels i fråga om den lämpliga kombinationen mellan sådana ortsavdrag och barnbidrag. Dessa motioner har remitterats till bevillningsutskottet.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motioner I: 303 och II: 380, måtte för sin del antaga

1) det vid motionerna fogade förslaget till lag om ändring av 1 § lagen om allmänna barnbidrag den 26 juli 1947; samt

2) det vid motionerna fogade förslaget till lag om ändringar i lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn.